

БОРИВОЈЕ МИЛОШЕВИЋ
Универзитет у Бањој Луци
Филозофски факултет
borivoje.milosevic@ff.unibl.org

Информативни прилог
УДК 314.743(=161.1)(048.83)
DOI 10.7251/GUARS1810485M

Зоран С. Мачкић, *Из Родине у Бањалуку. Руска емиграција у Бањалуци, Удружење архивских радника Републике Српске, Бањалука 2018, стр. 299*

Револуције из фебруара и октобра 1917. године, последице којих је услиједио крвави грађански рат, избрисале су царску Русију са политичке карте свијета, а значајан дио руске интелектуалне елите спас од бољшевичких прогона нашао је у емиграцији. Претпоставља се да је око 40.000 Руса насељено на простору Краљевине СХС/Југославије. Краљ Александар Карађорђевић био је међу руским избјеглицама веома поштован и популаран, а руска емиграција је у њему видјела заштитника и покровитеља. Историчар Николај Степанов са Државног универзитета у Нижњем Новгороду наводи како је средином 20-их година XX вијека чак 28 руских професора преузело катедре на факултетима широм Краљевине Југославије. У основним и средњим школама Краљевине радило је више стотина наставника и учитеља руског поријекла. О руској емиграцији на Балкану опширно је писао историчар Мирослав Јовановић. Његова волуминозна монографија *Руска емиграција на Балкану 1920–1940.* од заборавља чува имена мноштва руских емиграната који су оставили дубок траг у научном и културном животу Краљевине Југославије.

Међутим, о Русима у Бањој Луци и околини, зачуђујуће, до данас није темељније писано. Руска заједница у Бањој Луци била је бројем мала, али од великог историјског значаја. Многи Бањолучани руског поријекла временом су потонули у заборав, премда је међу њима било лица која су се истицала у културном, просвјетном и спортском животу града, посебно међу градитељима и архитектама. Захваљујући вишегодишњем напору Зорана С. Мачкића, марљивог и преданог истраживача прошлости Бање Луке, коначно су исписане и ове странице локалне историје. Садржај студије базиран је на обимној необјављеној архивској грађи, примарно из Архива Републике Српске (25 фондова), Архива САНУ и периодици (18 листова и часописа који су излазили у Бањој Луци, Београду, Загребу и Сарајеву).

Прве групе емиграната из Русије дошле су у Бањолучки округ у прољеће 1920. године из двије прихватне луке – Котора и Дубровника. Аутор монографије наглашава како, осим грађана српске националности, Бања Лука углавном није била наклоњена новим суграђанима, а посебно непријатељски став

показивали су локални комунисти. Према попису становништва из 1931. године, на подручју Босне и Херцеговине било је 2.636 Руса, од којих 485 у Бањолучком округу, а у граду Бањој Луци њих 70. Руски досељеници су временом основали низ удружења и организација кроз које су чували идентитет и борили се за остваривање властитих интереса. Краљевина СХС није се 1924. године придружила Великој Британији, Француској и Италији, које су признале Совјетски Савез. Педесет и девет потписаних бањолучких Руса захвалило је краљу Александру што није подлегао притисцима и признао совјетску власт.

Врсни шахиста и познавалац ове племените игре, Зоран С. Мачкић са очигледним уживањем писао је о посјетама Александра Александровича Аљехина (1892–1946) Бањој Луци, свакако највећим међуратним спортским догађајима у граду на Врбасу. Наиме, двоструки свјетски шаховски првак Аљехин је 1931. и 1936. године боравио у Бањој Луци, чији су шахисти 1931. године освојили титулу екипног првака Краљевине Југославије. Посебну важност књизи дају кратке биографије руских емиграната у Бањој Луци и Врбаској бановини (стр. 107–286). Нема никакве сумње да ће сви будући истраживачи овог питања морати консултовати истраживање Зоран С. Мачкића. На концу, ова књига представља важно свједочанство националног шаренила и бањолучке мултикултуралности с почетка XX вијека.

Књига *Из Родине у Бањалуку. Руска емиграција у Бањалуци* штампана је у тиражу од 300 примјерака у издању Удружења архивских радника Републике Српске. Штапање књиге подржали су, између осталих, Амбасада Руске Федерације у Босни и Херцеговини и Републички секретаријат за вјере. Књига је објављена у част полагања камена темљеца и освећења темеља руско-српског храма у Бањој Луци посвећеног цару мученику Николају II Романову и његовој породици.